

Sygn. akt V CSK 78/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Maria Szulc

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

Protokolant Piotr Malczewski

w sprawie z powództwa K. Wodociągów Spółki Akcyjnej w K.
przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Okręgowego Urzędu Górniczego
w K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 20 listopada 2014 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 17 października 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w K. zasądził od pozwanego na rzecz powódki 1.121.224,43 zł z ustawowymi odsetkami i pozostawił referendarzowi sądowemu szczegółowe wyliczenie kosztów procesu według zasady przewidzianej w art. 98 k.p.c.

Sąd ustalił, że na skutek robót górniczych prowadzonych przez zakład górniczy KWK „S.” w S. została uszkodzona sieć wodociągowa powódki. Sprawca szkody i poszkodowany zawarli w 1994 r. dwie ugody dotyczące naprawienia powstałej szkody, opatrzone przez Okręgową Komisję ds. szkód górniczych przy Okręgowym Urzędzie Górniczym w K. klauzulą wykonalności. Następcą prawnym KWK „S.” została KWK „S.” – ZG „R.” sp. z o.o. w S., która zgodnie z zawartymi ugodami finansowała koszty naprawiania szkody. Postanowieniem z dnia 9 czerwca 2003 r. została ogłoszona upadłość tej spółki. Wynikająca z zawartych uгод wierzytelność powódki została zgłoszona w postępowaniu upadłościowym i wpisana na listę wierzytelności. Powódka aktualizowała ją stosownie do stanu wykonywanych napraw i zaspokojenia wierzytelności, od 2004 r. otrzymywała bowiem dotacje z budżetu państwa na pokrycie kosztów naprawy szkody.

W 2009 r. pozostały do wykonania prace wartości 2.191.416,06 zł. Powódka wydała na nie 1 405 973,58 zł, w tym 284.749,15 zł z dotacji budżetu państwa. Niezaspokojona pozostała wierzytelność w wysokości 1.121.224,43 zł. Ministerstwo Gospodarki pismem z dnia 20 maja 2009 r. powiadomiło powódkę, że nie ma pieniędzy na pokrywanie dalszych kosztów naprawy szkody. Postanowieniem z dnia 24 sierpnia 2009 r. zostało zakończone postępowanie upadłościowe i KWK „S.” – ZG „R.” sp. z o. w S. została wykreślona z rejestru.

Powołując się na art. 146 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r., poz. 613; dalej – „p.g.g.”), powódka wezwała pozwanego do zapłaty żądanej w pozwie należności. Pozwany odmówił jednak jej zapłaty, zarzucając, że przytoczony przepis prawa nie obejmuje jego odpowiedzialności w wypadku, gdy w chwili ujawnienia szkody wyrządzonej ruchem zakładu górniczego istniał zakład odpowiedzialny za szkodę.

Sąd Okręgowy nie podzielił przyjętej przez pozwanego wykładni art. 146 ust. 4 p.g.g. Uznał, że w rozumieniu tego przepisu nieistnienie przedsiębiorstwa odpowiedzialnego za szkodę ani jego następcy obejmuje także likwidację sprawcy szkody na skutek przeprowadzenia postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku upadłego. Zdaniem Sądu powód wykazał przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach procesu za obie instancje.

Sąd drugiej instancji nie podzielił zarzutu apelacyjnego kwestionującego prawidłowość dokonanej przez Sąd Okręgowy wykładni art. 146 ust. 4 p.g.g. Podkreślił, że nie ma podstaw do przyjęcia, że przewidziana w nim odpowiedzialność Skarbu Państwa została ograniczona jedynie do sytuacji, w której nie istnieje przedsiębiorca odpowiedzialny za szkodę ani jego następcę w chwili powstania szkody. Powództwo podlegało jednak oddaleniu z powodu niewykazania przez powoda wysokości szkody. Nie stanowią wystarczającego dowodu na okoliczność rozmiaru szkody – wobec jego zakwestionowania przez pozwanego – faktury wysłane do upadłej spółki i pismo Ministerstwa Gospodarki dotyczące przekazania dotacji w wysokości 284.749,15 zł.

W skardze kasacyjnej, opartej obu podstawach, pełnomocnik powoda zarzucił naruszenie art. 33, art. 34 k.c. i art. 95 § 2 k.c. w związku z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r., poz. 1224) oraz art. 230 k.p.c. w związku z art. 227 i art. 217 § 3 k.p.c., art. 245, art. 382, art. 328 § 2, art. 233 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., art. 217 § 3 w związku z art. 227, art. 382 i art. 391 § 1 k.p.c. Powołując się na te postawy, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie przyjmuję się – stanowisko to jest także podzielane w piśmiennictwie – że naruszenie art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może stanowić zarzut uzasadniający uznanie drugiej podstawy kasacyjnej za

usprawiedliwioną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 1935 r., C III 616/34, Z. Urz., poz. 437; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 1997 r., I PKN 97/97, OSNAPiUS 1998, nr 4, poz. 121). Wprawdzie są niekiedy prezentowana także poglądy przeciwne, oparte na tezie, że wady uzasadnienia nie mogą być przedmiotem zarzutów kasacyjnych, gdyż uzasadnienie jest sporządzane po wydaniu orzeczenia i przez to nie może mieć wpływu na jego treść (por. np. uzasadnienie wyroku z dnia 24 marca 1999 r., I PKN 640/98, OSNAPUS 2000, nr 10, poz. 389, postanowienie z dnia 13 grudnia 2000 r., III CKN 309/99, niepubl, oraz wyrok z dnia 5 września 2001 r., I PKN 615/00, OSNP 2003, nr 15, poz. 352), jednakże w najnowszym orzecznictwie zostały one uznane za nietrafne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CSK 293/12, OSNC 2013, poz. 12, nr 148).

Zakres odpowiedniego stosowania art. 328 § 2 k.p.c. w postępowaniu przed sądem drugiej instancji – jak wyjaśniono w orzecznictwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792, OSNC 1999, nr 4, poz. 83, i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 67/11, nie publ.) – zależy od treści wydanego orzeczenia, przebiegu postępowania odwoławczego, a także od podejmowanych przez sąd odwoławczy działań procesowych, wynikających z zarzutów apelacyjnych i limitowanych granicami apelacji. W wypadku orzeczenia oddalającego apelację, opartego na materiale zgromadzonym w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, wystarczy stwierdzenie, że sąd odwoławczy ustalenia sądu pierwszej instancji podziela i przyjmuje za własne. Inaczej jest natomiast w wypadku zmiany zaskarżonego orzeczenia. Wtedy sąd drugiej instancji obowiązany jest dokonać własnych ustaleń, wskazując, na jakich dowodach je oparł, a także motywując, z jakich przyczyn innym dowodom odmówił wiarygodności. Konieczna jest także ocena zarzutów zgłoszonych w apelacji oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa materialnego i formalnego. Nie wystarczy wskazanie – jak w wypadku oddalenia apelacji – jako podstawy prawnej rozstrzygnięcia art. 385 k.p.c.

Tym wymaganiom nie odpowiada – co trafnie zarzucono w skardze kasacyjnej – uzasadnienie zaskarżonego wyroku reformatoryjnego, diametralnie

odmiennego od wyroku Sądu pierwszej instancji. Nie zawiera ono wskazania podstawy faktycznej wyroku, dowodów, na których została ona oparta i przyczyn, dla których innym dowodom odmówiono wiarygodności i mocy dowodowej. Szczegółowe przedstawienie tych elementów uzasadnienia było niezbędne nie tylko ze względu na reformatoryjny charakter zaskarżonego wyroku, wykluczający w zasadzie poprzestanie na formule, że Sąd odwoławczy podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, ale przede wszystkim z tego powodu, że Sąd Apelacyjny – w przeciwieństwie do Sądu Okręgowego – uznał, że nie ma podstaw do oparcia ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy na przyznaniu ich przez pozwanego (art. 229 k.p.c.). Opierając zatem rozstrzygnięcie na dowodowym ustaleniu faktów, Sąd powinien – czego nie zrobił – sporządzić uzasadnienia z poszanowaniem wymagań przewidzianych w art. 328 § 2 k.p.c. Zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. należało zatem uznać za uzasadniony.

Trafnie skarżący zarzucił również, że Sąd nie wskazał przyczyn niepozwalających dokonać bezdowodowego ustalenia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, ograniczając się jedynie do ogólnikowego stwierdzenia, że nie było podstaw do uznania, iż zostały one przyznane przez pozwanego. W orzecznictwie wyjaśniono, że pozwany, kwestionując zasadność powództwa, nie może ograniczyć się do stwierdzenia, że zaprzecza wszystkim faktom powołanym przez powoda, z wyjątkiem tych, które wyraźnie przyznał (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2009 r., III CSK 341/08, nie publ.). Nie można zatem odeprzeć także zarzutów, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem art. 229 i 230 k.p.c.

Zgodnie z art. 382 k.p.c. Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Powód dołączył do pozwu w celu wykazania dochodzonego roszczenia zawarte ze sprawcą szkody ugody z dnia 20 kwietnia 1994 r., z dnia 15 kwietnia 1997 r., z dnia 9 grudnia 2004 r., z dnia 27 czerwca 2005 r., z dnia 26 kwietnia 2006 r., i z dnia 12 czerwca 2007 r. Były one przedmiotem dowodu w sprawie. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika natomiast, aby były one brane pod rozwagę przy rozstrzygnięciu sprawy przez Sąd odwoławczy. W tej sytuacji nie tylko nie można

odeprzeć zarzutu, że Sąd odwoławczy z naruszeniem art. 382 k.p.c. pominął część materiału sprawy, ale nie można także odmówić racji skarżącemu, iż Sąd z naruszeniem art. 328 § 2 k.p.c. nie wyjaśnił dlaczego, mimo tych dowodów, uznał, że powód nie wykazał wysokości szkody.

Omówione zarzuty mają zasadnicze znaczenie dla oceny zasadności skargi kasacyjnej i przesądzają o jej uwzględnieniu. Wobec skutecznego wykazania wady zaskarżonego wyroku w zakresie jego uzasadnienia, uniemożliwiającej kontrolę kasacyjną wyroku, odnoszenie się do pozostałych zarzutów naruszenia prawa, zwłaszcza prawa materialnego jest przedwczesne. Skuteczne zgłoszenie kasacyjnego zarzutu naruszenia prawa materialnego jest w zasadzie możliwe tylko wtedy, gdy ustalony w postępowaniu apelacyjnym stan faktyczny sprawy, będący podstawą zaskarżonego wyroku, nie budzi zastrzeżeń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/ 97, OSNC 1997, nr 9, poz. 128).

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji wyroku (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.).